

Alojzy Marcol

"Pränatale Diagnostik als ethische Herausforderung", Rajmund Brol, St. Ottilien 1998 : [recenzja]

Collectanea Theologica 70/1, 233-235

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nacisk kładziono przede wszystkim na pierwszą część psalmu, czyli ww. 1-6, traktowaną jako „hymn miłości”. Historyczne i społeczne okoliczności powstania styczniewego sprawiły, że odtąd wielkim wzięciem cieszyła się także część druga, czyli ww. 7-9, z obecnymi w niej motywami zemsty. Druga połowa XIX w. to czas narodzin ruchu syjonistycznego i znacznych przeobrażeń w postrzeganiu i realizowaniu tzw. kwestii żydowskiej. Jedno i drugie miało wpływ na nową aktualizację i reinterpretację starożytną pieśń wygnańców. Rozdział ósmy dotyczy końca zaborów i okresu Młodej Polski. Z kolei okres dwudziestolecia międzywojennego, który przyniósł dalsze przeobrażenia we wzajemnych stosunkach Polaków i Żydów, zaowocował także nowymi interpretacjami utworu. Dwa, zbratane we wzajemnym oddalaniu się od siebie narody, szukały w psalmie utwierdzenia dla własnej, z trudem budowanej tożsamości. Autor trafnie zauważa, że był to wtedy „psalm Żydów” i „psalm Polaków”. Ostatni rozdział rozprawy dotyczy literatury współczesnej, silnie uwarunkowanej politycznie, w której mamy nawet do czynienia z twórczością objętą nazwą antypsalmu.

Bogdan Burdziej napisał w zakończeniu, że jego rozprawa przedstawia rozwijający się w ciągu wieków dialog z Psalmem 136 „jako tekstem ustanawiającym, nie tylko w literaturze polskiej, pewną duchową wspólnotę tekstów, skupioną wokół spraw zasadniczych dla narodu i jednostek” (s. 338). To powoduje, że po tę niezwykle ciekawą i potrzebną książkę powinni sięgnąć nie tylko literaturoznawcy i bibliści, lecz również historycy. Recepcja tego psalmu nie polegała bowiem na żmudnym zgłębianiu pierwotnych okoliczności, w których utwór powstał, ale na odczytywaniu i objaśnianiu go w świetle aktualnych i coraz to nowych, lecz po 1795 r. stale dramatycznych, napięć, potrzeb i wyzwani. Okazało się, że pradawna pamięć stała się podstawą nie tylko tożsamości Żydów, lecz i Polaków. Niestety, dobrze wiadomo, że wspólnota losów zamiast zbliżać narody, zazwyczaj je dzieli, ponieważ wywołuje burzliwe spory o to, kto cierpiał więcej.

ks. Waldemar Chrostowski. Warszawa

Rajmund BROL, *Pränatale Diagnostik als ethische Herausforderung*, Moraltheologische Studien: Systematische Abteilung: Bd 24, St. Ottilien, EOS Verlag 1998, ss. 206.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej, powstałej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Augsburgu, jest prenatalna diagnostyka, której etyczna ocena wchodzi w zakres bioetyki i stanowi znaczącą metodę w poradnictwie genetycznym. Dzięki prenatalnej diagnostyce ujawnione zostają choroby, względnie anomalie dziecka, choć współczesna medycyna tylko w niewielkim stopniu potrafi im zapobiegać. Techniki dzisiejsze pozwalają wpływać na ludzki los, lecz zarazem wystawiają człowieka na pokusę przekraczania rozumnych granic.

Rozprawa, mając na celu teologicznomoralną ocenę diagnostyki prenatalnej, kładzie szczególny nacisk na źródła wiary. Jakkolwiek problematyka prenatalnej diagnostyki jest dziedziną nową, chrześcijańskie pojęcia i oceny ludzkiego życia mają decydujące znaczenie.

Etyczną ocenę zagadnienia z dziedziny nauk empirycznych z konieczności poprzedzić powinno rozpoznanie obiektywnych danych. Moralista musi pozwolić poinformować się medycynie i psychologii co do stanu faktycznego. W tym celu należało najpierw przedstawić różne metody diagnostyki prenatalnej i ich implikacje. Poszukiwanie odpowiedzi na trudne zagadnienia nie może mieć miejsca wyłącznie w ramach chrześcijańskiej prawdy, lecz wymaga uwzględnienia doświadczeń biologów, medyków, prawników, a także rodziców, którzy bywają konfrontowani z tym złożonym problemem. Tej w miarę wyczerpującej informacji biologiczno-medycznej służy pierwszy rozdział rozprawy (s. 10-78). W rozdziale drugim (s. 79-124) autor roztrząsa społeczno-prawne implikacje prenatalnej diagnostyki. Na podstawie tych wielu informacji przystępuje potem w rozdziale trzecim (s. 125-169) do przebadania etycznego wymiaru prenatalnej diagnostyki. Aby odpowiedzieć na etyczne pytanie, nieodzowne było przypomnienie pewnych elementarnych danych z zakresu chrześcijańskiej antropologii.

W zakończeniu (s. 169-174) Bról, rekapitulując swoje rozważania, podkreśla, że diagnostyka prenatalna znajduje coraz szersze zastosowanie. Może ona być pomocną dla matki i rodziny. Może zapobiec przerwaniu ciąży z powodu obaw o uszkodzenie płodu, w niektórych przypadkach może poprawić szanse zdrowotne nie narodzonego dziecka. Szansom prenatalnych badań przeciwstawiają się jednak i niebezpieczeństwa nadużyć, jak „ciąża na próbie”, kiedy to przyjmuje się dziecko, jeśli odpowiada ono wyobrażeniom rodziców (zdrowie, płeć). W takich wypadkach widać, niestety, zależność między diagnostyką a aborcją.

Problematyka zaostcza się jeszcze w związku z fertylizacją *in vitro*. W sumie autor stwierdza, że etyczne przyzwolenie na diagnostykę prenatalną można wyrażać tylko warunkowo. Metoda jest etycznie neutralna, partycypuje jednak w godziwości lub niegodziwości celu.

Opracowanie zaopatrzone w *Objaśnienia* medycznego słownictwa (s. 175-182), w *Wykaz skrótów*, który należało zamieścić na początku, po *Spisie treści*. Część skrótów (skrótów encyklik) powiązано z *Bibliografią*, co jest niezrozumiałe, skoro istnieje *Wykaz skrótów*. Na s. 184-199 zamieszczono zestawienie bibliograficzne. W notowaniu bibliograficznych pozycji zakradło się nieco błędów drukarskich i niedokładności (np. nie podaje się stron niektórych zamieszczonych w czasopiśmie artykułów).

Że tematyka diagnostyki prenatalnej jest nader aktualna, nie trzeba dowodzić. Autor w dostatecznej mierze przyswoił sobie wymaganą wiedzę z dziedziny medycyny. Tok rozumowań jest przekonujący i poparty reprezentatywną literaturą, choć miejscami jakby trochę zachwiany (pozycję P. Singera jako przeciwną chrześcijań-

skiej należało troskliwiej wypracować).

Nie uzasadniony jest podział III, 1.2.1 (zabrało drugiego członu podziału). Przypisy sporządzono zgodnie z normą; trzeba jednak mieć zastrzeżenie do (nie)dokładności (np. nie wskazano źródła przy grafikach /obraz USG/, które z pewnością nie pochodzą od autora). Zabrakło jednolitości, gdy chodzi o numerację przypisów (ciągła?). Hipotekę drukami obciąża to, że strona 80 w ogóle nie została zadrukowana (brak tekstu zasadniczego i przypisów nr 5-8), a także stosunkowo liczne błędy drukarskie. Niepoprawnie zapisane zostało znane nazwisko D. Mieth, którego kompetentnych prac nie wykazano w bibliograficznym zestawieniu, choć je cytowano.

Pracę podzielono na trzy rozdziały wskazując, że rozumowanie prowadzone będzie od aspektów medyczno-psychologicznych, przez aspekty społeczno-prawne aż do ukazania filozoficzno-teologicznych pryncypiów etycznych. Formalnie ta struktura wydaje się właściwa. Faktycznie jednak nie trzymano się jej konsekwentnie, bo już od pierwszych stron w wykładzie pojawiają się (niczym nie poparte) oceny etyczne, co w sumie wiedzie do powtórzeń. Tytuł rozdziału III zapowiada *filozoficzno-teologiczne kryteria oceny...* Tej obietnicy nie spełnia sporadyczne powoływanie się na prawo naturalne. Także powołanie się na I. Kanta nie czyni temu zadość. Istnieją współcześni filozofowie, którzy w tych sprawach mają coś do powiedzenia.

Niezależnie od tych niedociągnięć – należy pamiętać, że autor miał do czynienia z barierą językową, którą szczęśliwie pokonał – zasadnicza opcja jest wyraźna i czytelna. Istotne w zakresie tematyki zagadnienia zostały należycie wyłożone.

ks. Alojzy Marcol

Marian MACHINEK MSF, *Das Auslegung der Bergpredigt bei L.N. Tolstoj im Kontext seines ethisch-religiösen Systems*, Moraltheologische Studien: Systematische Abteilung; Bd 25, St. Ottilien, EOS Verlag 1998, ss. 348.

Przedmiotem studium jest *Kazanie na Górze jako zasada życia w interpretacji rosyjskiego pisarza Lwa Tołstoja (1828-1910)*. Pisarz w swojej religijnej twórczości dąży do powrotu do źródeł chrześcijaństwa, które odznaczało się służebną miłością, wolnością od przemocy, osobistą ascezą. Przeciwnieństwo tej formy życia Tołstoj widział w państwie i jego instytucjach, w tym także w instytucji Cerkwi prawosławnej.

Idee religijno-społeczne Tołstoja w swoim czasie odbiły się szerokim echem. Pisarz bowiem był już znany przez swoje wielkie powieści: *Wojna i pokój* (1869), *Anna Karenina* (1877) i *Zmartwychwstanie* (1899). Na przełomie wieku powoływali się na niego zwolennicy religijnego socjalizmu, domyślając się w twórczości Tołstoja zapoczątkowania Królestwa Bożego na ziemi. W tym duchu odwoływał się do Tołstoja szwajcarski profesor Leonard R a g a z (*Von Christus zu Marx – von Marx zu Christus*,